6. Hand Tier model: Lokace

OJ606 Fonetika a fonologie znakových jazyků

28. 3. 2019

Obsah:

1. Opakování Hand Tier model obecně

2. Opakování Hand Tier model: tvar ruky

3. Hand Tier model: lokace

1. Opakování Hand Tier model

parametry podle Stokoeho

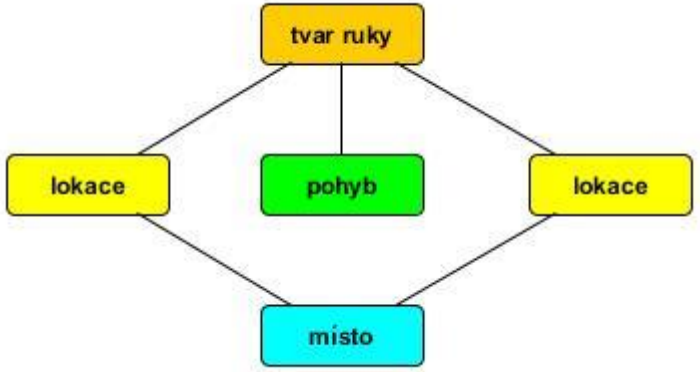

- lokace jako hlavní segmentální kategorie
- tvar ruky a místo je simultánní

podkategorie parametrů (**větvení**) + **rysy** (terminální, unární, hierarchie nebo ne)

výrazně ikonické znaky a prstová abeceda jdou mimo systém

hybridní model: **rysová geometrie** (kategorie podle artikulačních orgánů) a **dependenční (závislostní) fonologie** (unární rysy, hierarchie, kombinace, příznakovost)

2. Tvar ruky

- omezení: jeden výběr prstů na jeden morfém

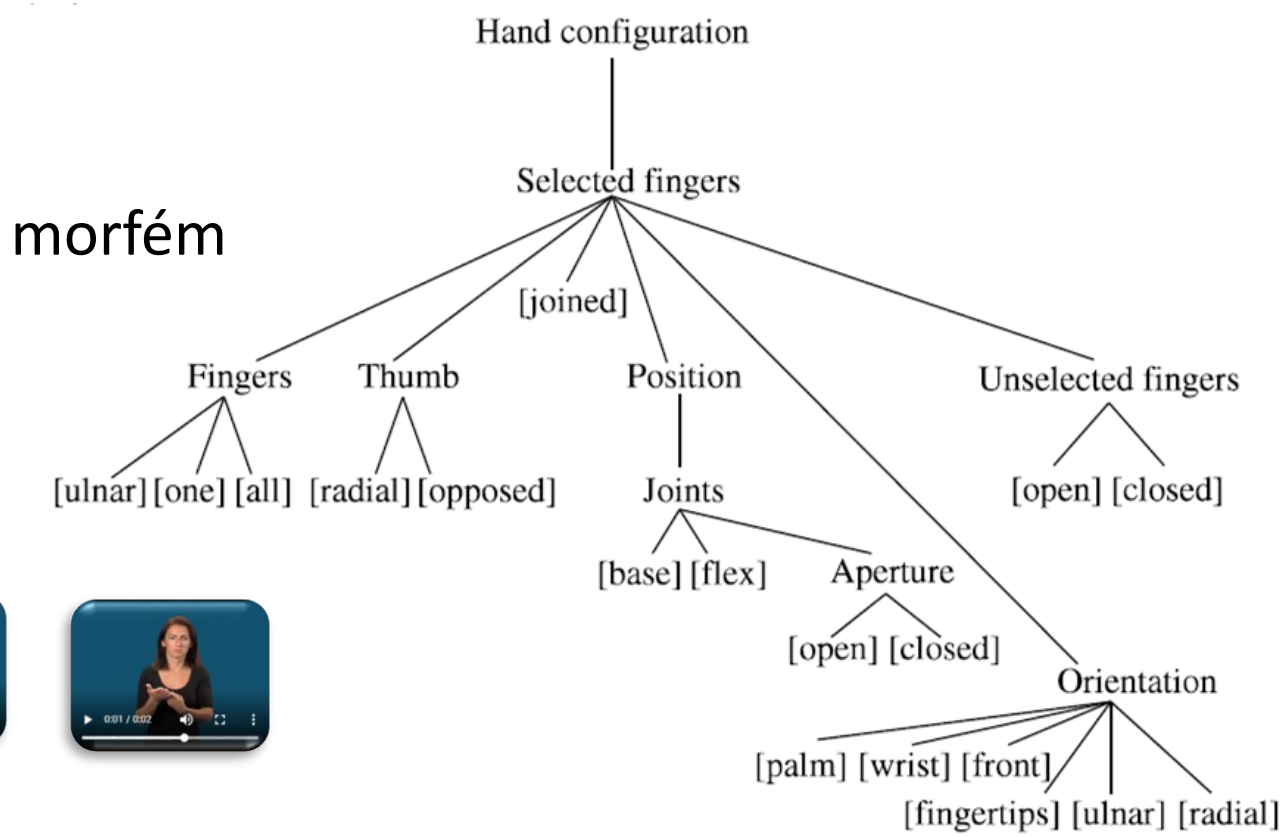

- interní pohyb:

změna pozice prstů

změna orientace

-autosegment: fonologická autonomie (přenos při kompozici)

morfologická autonomie (klasifikátory)

- kontrastivní podkategorie: **výběr prstů**, na něm závislá **pozice**
  (dělí se na **klouby** a **otevření**), na ní závislá **orientace**

- **nevybrané prsty**: většinou platí pravidlo redundance (pokud jsou vybrané prsty zavřené, nevybrané jsou otevřené)

- model: příznakovost převedená na komplexnost reprezentace

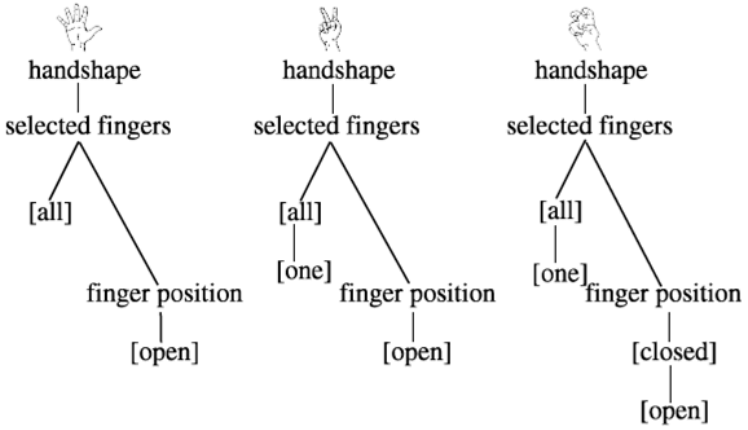

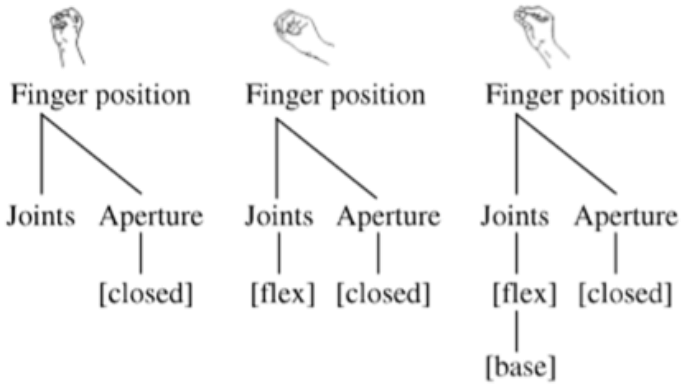

Poznámka k simultánnosti:

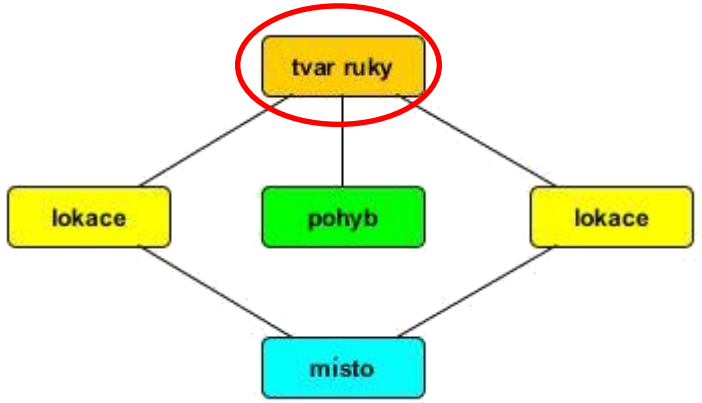

- komplexní kategorie s vlastnostmi autosegmentu →
- ve fonetické realizaci má časový průběh (interní pohyb)
- problematické pro nezávislý status tvaru ruky:

každá pozice interního pohybu časově mapované na lokace

př. POSLAT

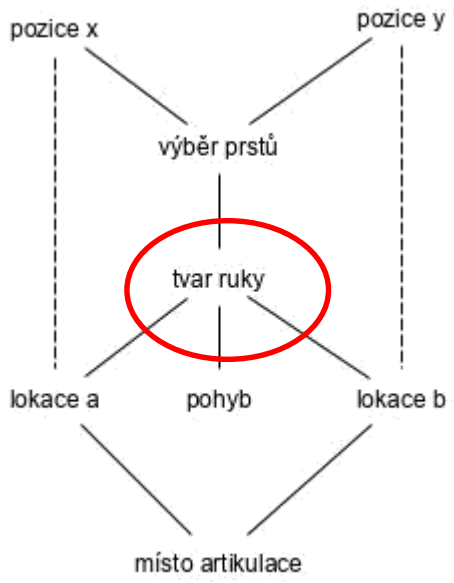

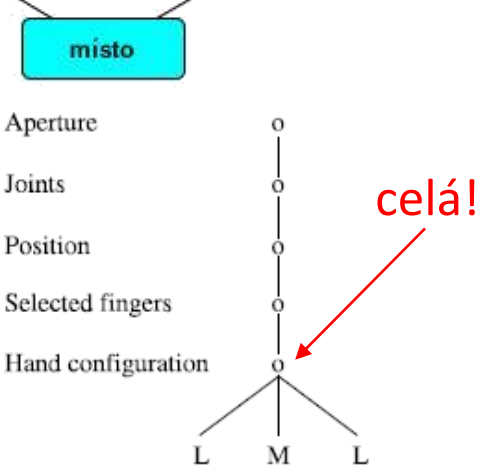

- není jen efekt fonetické realizace
- při geminaci lokací, mapování pozic zůstává (proces před fonetickou realizací)
- nicméně interní pohyb se přenáší s tvarem ruky (kompozita) → kategorie tvaru ruky

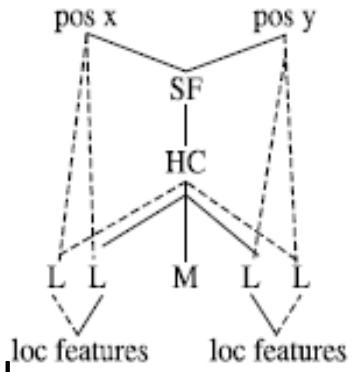

3. Lokace v Hand Tier modelu

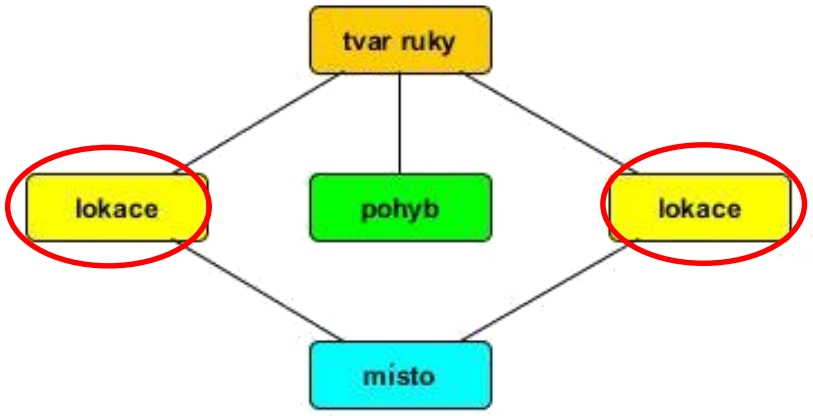

- kontrastivní (minimální páry)
- sekvenční (začátek a konec pohybu)
- simultánní (stejná hlavní část těla)
- podkategorie a rysy

JAZYK

PLZEŇ

Rozdělení parametru lokace

VĚDĚT

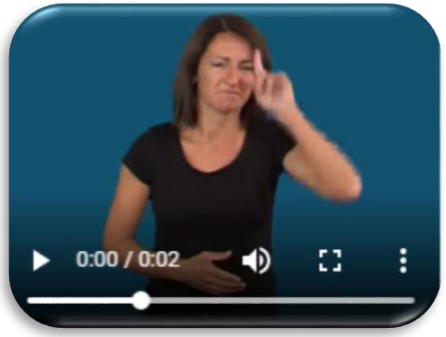

a) jedna lokace, specifikace pohybu pomocí směru (k sobě/od sebe)

b) dvě lokace, specifikace pohybu jako začátek a konec (HT model)

- lépe zachycuje generalizace (jedno místo), podobnost znaků (stejné místo), detaily (minimální páry)

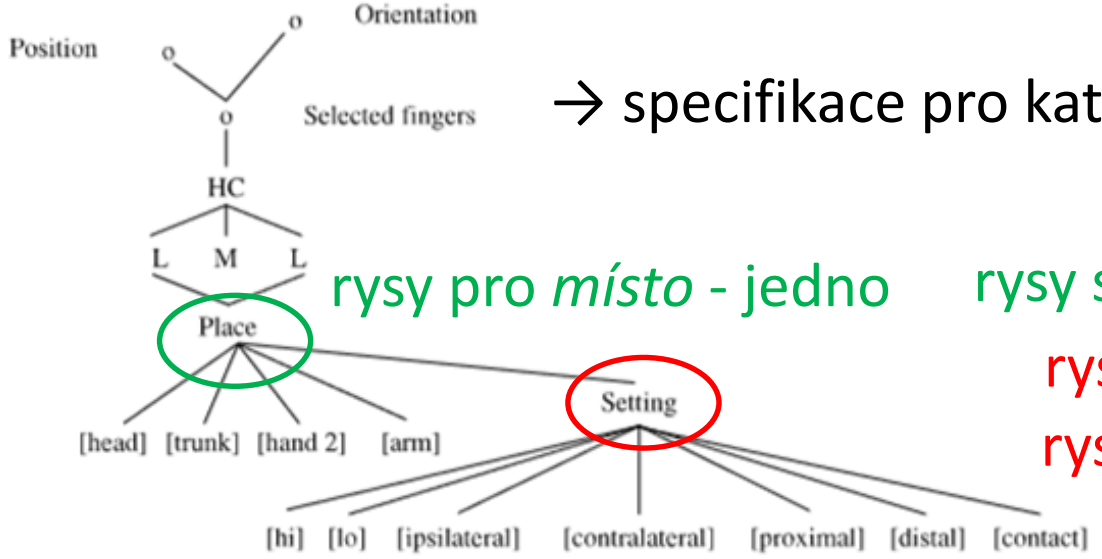

→ specifikace pro kategorie ***místa*** (place) a ***nastavení*** (setting): rysy (kontrastivní)

rysy pro *místo* - jedno

rysy se foneticky rozšiřují na pohyb (M)

rysy pro *lokace*- dvě

rysy stejné pro všechny hodnoty *místa*

Rysy

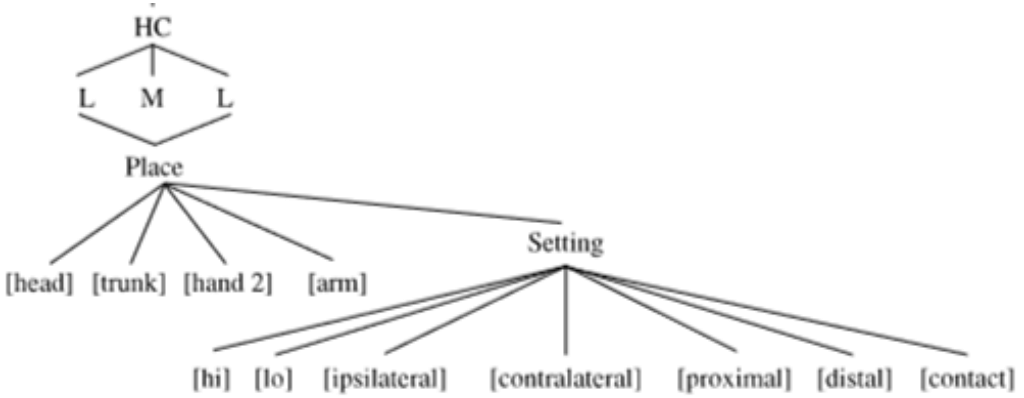

- starší modely:

binární rysy; lokace uprostřed: [-hi] [-lo]

- aktuální HT model:

unární rysy; lokace uprostřed: kombinace (relace mezi [hi] a [lo])

např. RADOST

OTEC

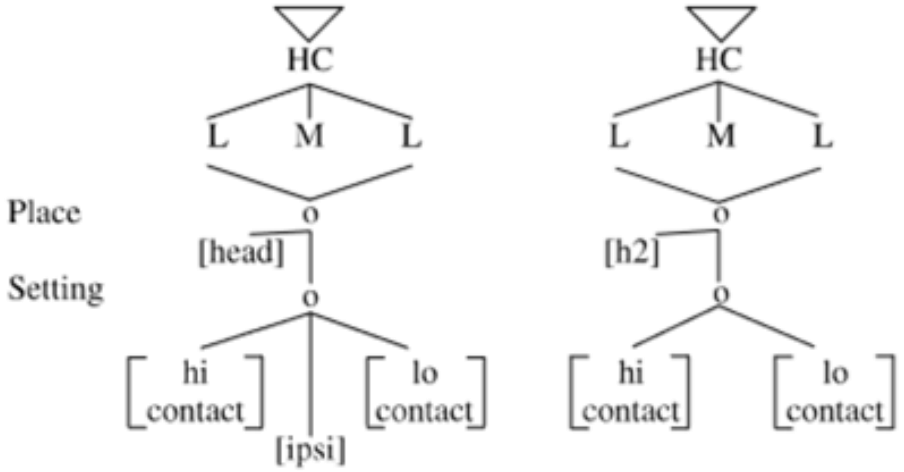

STÁT (lokace obráceně)

Rysy

podobné **tvaru ruky**
(konstantní, podkategorie se větví)

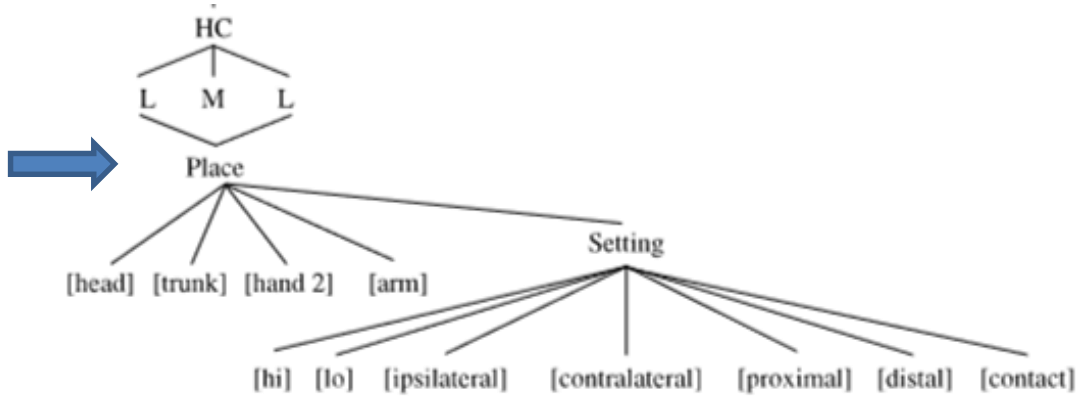

srovnání konstantních a měnících se rysů

OTEC

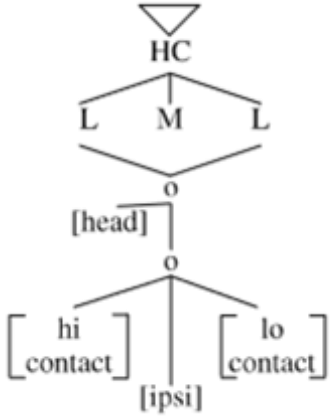

- výška se větví (hi, lo)
- kontakt se nevětví (2 různé; srov. např. s SVÁTEK)
- "pravá" strana (ipsi)

STÁT (lokace obráceně)

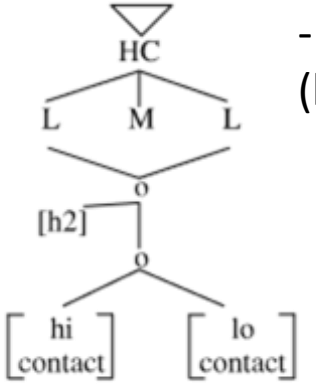

- výška se větví (hi, lo)
- kontakt se nevětví
- není "pravá" strana (ipsi)

JESENÍK (lokace obráceně)

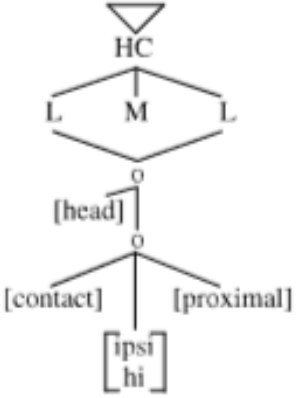

- výška se nevětví (hi, lo)
- jen jeden kontakt
- "pravá" strana (ipsi)

Fonologické procesy: metateze

- ukazuje, že rysy jsou zvoleny vhodně (fungují jako **diskrétní jednotky v procesech**)

(+ funguje jen: v rámci **jednoho místa artikulace**
v přítomnosti **kontaktu**)

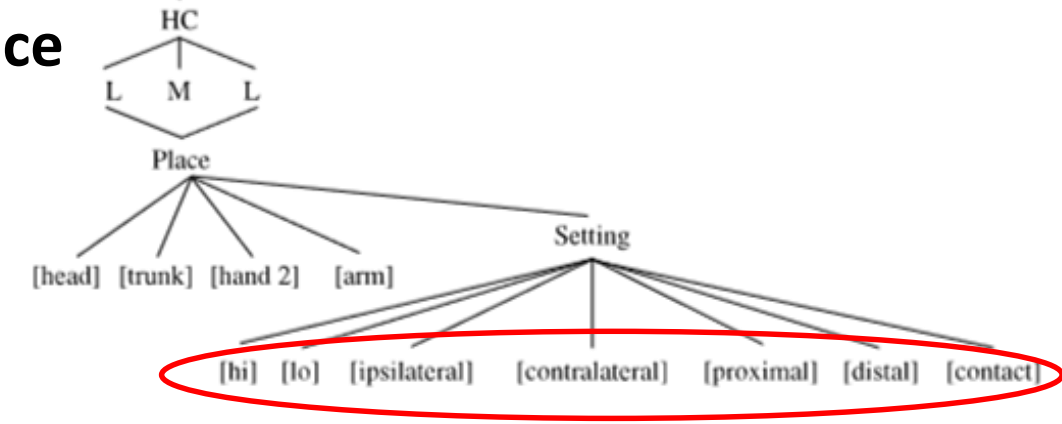

obecné rysy zachycují generalizace lépe

- **ASL:** DEAF (tvář → brada)
  MOTHER (brada) DEAF (brada → tvář)

A)
i. Z1 brada + Z2 tvář-brada → Z2 brada tvář
ii. Z3 pravé rameno + Z4 levé rameno – pravé rameno → Z4 levé rameno pravé rameno

- **ČZJ** (hypoteticky):
  NORMÁLNÍ (levé → pravé ram.)
  BÍLÝ (pravé r.) NORMÁLNÍ (pravé → levé r.)

B)
i.:Z1 lo + Z2 mid – lo → Z2 lo – mid
Ii: Z3 lo + Z4 hi-lo → Z4 lo-hi

Poznámka:
Místo artikulace a status morfému

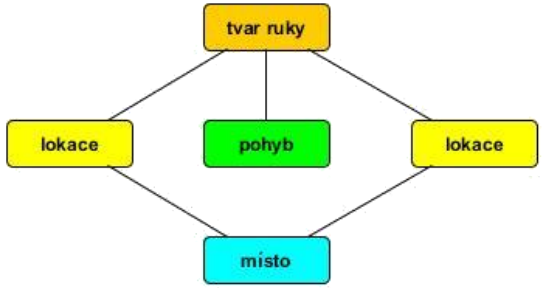

a) dvě místa artikulace nebo dva tvary ruky – 2 morfémy (Sandler)

b) ? (Zeshan) – přečíst článek

ÚNOR

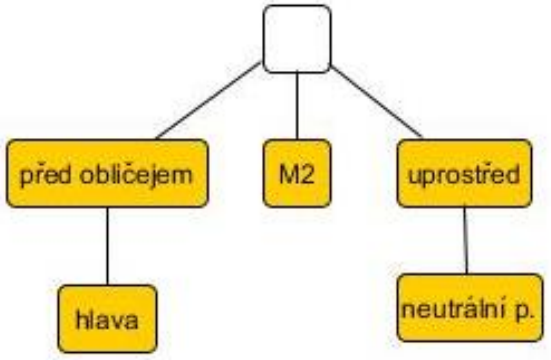

ČERVENEC

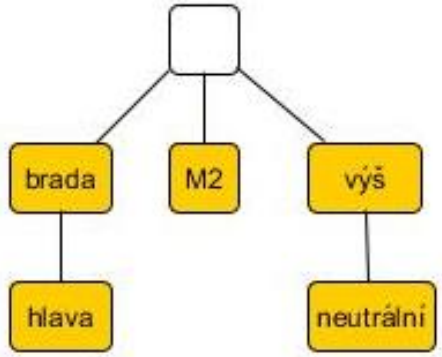

BARVA

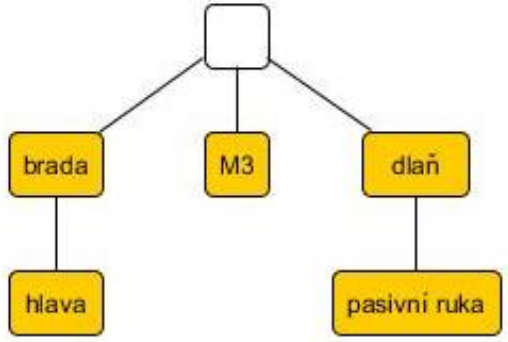

Lokace, které model nezachytí: syntaktické a diskurzní lokace (morfémy)

- shodová slovesa: DÁT, já dám tobě, já dám jemu, ty dáš mně, ty dáš jemu

- referenční místa (R-loci)

(př.) a. MANŽELKA MŮJ TO KLF_osoba SESTRA JEHO OBLOUK **TO** MEZI_NÁMA ŘÍKAT V_TOM CO?

b. V_TOM ŠVAGR

a. Jaký je vztah mezi sestrou mojí manželky a mnou?

b. Já jsem její švagr. / Ona je moje švagrová.

model 3-D hierarchie (v učebnici, kap. 11.2)

- klasifikátorové konstrukce

(př.) …✌ 👍 👎 ☹ 👈 ☝ 🤚 🖐 ☺ 👌 😐 👉… --- **jedoucí auta**

Jeden neslyšící vyprávěl, že jel autem a dojížděl jiné auto…. Auto začalo brzdit a on si říkal, proč brzdí… Tak se podíval z boku a nic neviděl… Začal ho předjíždět a najednou viděl dvě zvířata, jak skáčou přes cestu…. Přidal, aby to stihl a jen tak tak je minul. To bylo štěstí.